

Straatnamen rond de Kruiskade

Op het Gemeentearchief wordt op dit moment hard gewerkt aan een boek waarin alle oude en nieuwe Rotterdamse straatnamen en hun geschiedenis worden beschreven. Het straatnamenboek is nog niet klaar, maar voor de *Buurtkrant* wierp Jan van den Noort er al vast een blik in.

Ter hoogte van de Kruiskade en de West-Kruiskade lag oorspronkelijk een dijk die de weilanden ten noorden ervan vrijwaarde van wateroverlast. Zo'n lage dijk werd ook wel kade genoemd en in de 15de eeuw duidde men deze waterkering daarom ook wel aan als de 'Ka van Rotterdam tot Cool'. Dat die kade in de zestiende eeuw al Kruiskade werd genoemd hebben we waarschijnlijk te danken aan een landgoed dat ten noorden van de kade lag. Dat heette de 'Cruyskamp'. Het verlengde van de Kruiskade werd West-Kruiskade genoemd en nog westelijker op de dijk werd de Middellandstraat aangelegd. Waar komt de naam Middellandstraat eigenlijk vandaan?

Ten noorden van de 'Ka van Rotterdam tot Cool' lag het ambacht Beukelsdijk. Daar zwaaide Ghisebrecht Bokel de scepter. Ten zuiden van de kade lag het ambacht Schoonderloo. Claes de Vriese - inderdaad die van de Claes de Vrieselaan - kreeg in de dertiende eeuw toestemming van Floris V om Schoonderloo te bedijken. Een conflict tussen Claes de Vriese en buurman Ghisebrecht zorgde ervoor dat het Middelland ontstond. Midden tussen Schoonderloo en Beukelsdijk bleef een stuk land onbedijkt. De Middellandstraat dankt daaraan zijn naam.

De West-Kruiskade en de 1ste Middellandstraat liggen in het hart van het Oude Westen. Deze wijk werd rond de eeuwwisseling aangelegd in de weilanden ten westen van Rotterdam. Oorspronkelijk behoorde dit gebied tot de gemeente Delfshaven, maar om de uitbreiding van Rotterdam naar het westen mogelijk te maken werd Delfshaven in 1886 geannexeerd.

Aan de grens van Rotterdam en Delfshaven lag de oude Diergaarde. Die was al in 1856 aangelegd en zou tot de sluiting in 1939 de omgeving domineren. Dat is onder andere goed te merken aan de straatnamen in het Oude Westen. De fraaie dierentuin werd begrensd door een singel en langs dat water verrees de bebouwing van de Diergaardesingel. Ook de Bloemstraat, de Akeleistraat en de Palmdwarsstraat herinneren aan de Diergaarde. De dierentuin had immers niet alleen dieren, maar beschikte ook over een fraaie bloementuin en palmen ontbraken daaraan evenmin.

De overige straatnamen tussen de voormalige Diergaarde en de West-Kruiskade liggen minder voor de hand. De Anna Paulownastraat bijvoorbeeld was bedoeld als eerbetoon aan de in 1865 overleden echtgenote van Koning Willem II. De Drievriendenstraat werd genoemd naar drie vrienden onder wie de hoofdinspecteur over het bouwen Adrianus Thomas van den Boom. Deze was in verband met de annexatie van Delfshaven tot hoofdinspecteur over dit gebied benoemd.

De naamgeving van de Batavierenstraat heeft een heel bijzondere achtergrond.

In de vorige eeuw werden veel goederen vervoerd door slepers, op sleeën of lange wagens met paarden ervoor. In de jaren zestig van de vorige eeuw noemde een vereniging van slepers zich 'de Batavieren te paard'. De vereniging was vaak van de partij bij de vele optochten die ter gelegenheid van nationale manifestaties werden gehouden. De Batavieren te paard genoten een grote populariteit. Zo groot zelfs dat in 1865 een straat naar hen werd vernoemd.

In de loop van de twintigste eeuw zijn in Rotterdam heel veel nieuwe wijken aangelegd en naarmate de stad uitdijde werden de negentiende-eeuwse nieuwbouwwijken steeds ouder. Voor de oorlog sprak men al van oude wijken, maar na het bombardement van 1940 waren de negentiende-eeuwse wijken in een klap de oudste wijken van Rotterdam. Na de wederopbouw van het centrum vroeg het stadsbestuur zich dan ook af hoe die wijken het beste gesaneerd konden worden.

Destijds was sanering een ander woord voor sloop. Door sloop zou kostbare grond vrij komen voor de uitbreiding van het stadscentrum. Dat er in de oude wijken nog mensen wonen is voor een belangrijk deel te danken aan het georganiseerd protest uit die oude wijken. Twintig jaar geleden werd de Aktiegroep Het Oude Westen opgericht en in korte tijd groeide die groep uit tot een macht waarmee op het Stadhuis rekening moest worden gehouden.

Niet alleen in het Oude Westen, maar ook in andere oude wijken in Rotterdam en daarbuiten kwam het protest van de grond. De voorgenomen sloop van de oude wijken werd van de hand gewezen. De bewoners wilden dat hun wijk werd opgeknapt. Daarmee werd de basis gelegd voor een grote inhaaloperatie. Die werd in 1974 onder wethouder Van der Ploeg ingezet. Vorig jaar vierde de Aktiegroep Het Oude Westen haar 20-jarig bestaan. De oude wijk is inmiddels weer bijna een nieuwe wijk. Een deel van de huizen is gerenoveerd, een ander deel bleek niet meer te redden en moest worden gesloopt. In plaats van de gesloopte panden werden nieuwe woningen neergezet. Het huis van Gerrit Sterkman, aktievoerder van het eerste uur, moest worden gesloopt, maar op dezelfde plek ligt nu een fraai plein dat naar hem is genoemd. Dankzij de opknapbeurt kan de ruim honderd jaar oude wijk weer een flinke tijd mee.

Jan van den Noort

Verscheen eerder in *Buurtkrant Oude Westen* (april 1991), 8.